

თქმულება-გადმოცემანი აკაკი წერეთლის უპოქმედეგაში

აკაკი წერეთელი არა მარტო პოეზიის, არამედ პროზის უდიდესი ოსტატია. ამ მხრივ იგი განსაკუთრებული მოვლენაა ჩვენს ლიტერატურაში.

მართებულად შენიშნავს სერგი ჭილაია, როდესაც ამბობს: ძალიან ძნელია ხელადებით ითქვას, სად უფრო ძლიერია აკაკი: პროზაში თუ პოეზიაში. აკაკის პროზა სავსებით დამოუკიდებელი ქვეყანაა ახალ ლიტერატურაში. აკაკის უთვალავი ეპიგონი და მიმბაძველი ყავდა როგორც ლირიკოსს, ზოლო არც ერთი როგორც პროზაიკოსს" (ს. ჭილაია, 1940, გვ. 47).

აკაკის პროზა, ისევე როგორც პოეზია, სათავეს იღებს ხალხური მეტყველებიდან, უკვდავი ზეპირსიტყვიერი შემოქმედებიდან.

აკაკი წერეთელი მაღალოსტატურად იყენებს ხალხურ მოტივებს, თემებსა და სახეებს. მწერლის უკვდავ ქმნილებებში უხვად არის ჩაქსოვილი ფოლკლორის პროზაული ჟანრები: თქმულება-გადმოცემანი, მითები, ზღაპრები, ლეგენდები.

ნაშრომში განხილულია აკაკი წერეთლის შემოქმედებაში ჩართულ ფოლკლორულ ჟანრებში (თქმულება-გადმოცემებში) გამოხატული მწერლის იდეურ-პოლიტიკური მრწამსი.

თქმულება რეალისტური ხასიათის მოკლე ზეპირი მოთხრობაა. ნ. შამანაძის განმარტებით, თქმულება არის ხალხური პროზაული ჟანრი, რომელიც სინამდვილეს ასახავს, ისტორიულ ან საყოფიერო ამბავს გადმოგვცემს შელამაზებულად, მარტივი კომპოზიციურ-სტილისტური ხერხების გამოყენებით, მითოლოგიური დანაშრევებისა და რელიგიური რწმენის გარეშე" (ნ. შამანაძე, 1975, გვ. 39).

თქმულება უძველეს ფოლკლორულ ჟანრს განეკუთვნება. იგი მითის პარალელურად ვითარდებოდა და თანდათან ამდიდრებდა ადამიანის ცნობიერებას მოვლენების თავისებური ახსნისა და თავგადასავალთა უჩვეულო ხასიათით. თემატიკის მხრივ თქმულება მრავალფეროვანია. განაასხვავებენ ისტორიულ, საწესჩვეულებო, ტოპონიმიკურ, სოციალურ, ჰიდრონიმიკურ, ეთნონიმიკურ, ეტიმოლოგიურ და მუსიკალურ თქმულებებს.

პუბლიცისტურ წერილში "როგორ უნდა შევკრიბოთ ზეპირგადმონაცემები?" აკაკი სხვადასხვა ხალხური სიტყვიერების ნიმუშთა შორის აუცილებლად მიიჩნევს თქმულებების შეკრებას. მისი თქმით, არჩეულმა პირებმა უნდა აგვიწერონ რა გვარის კაცები ცხოვრობენ ამა და ამ სოფელში ან რა თქმულობაა დარჩენილი მათში იმათ ძველებზე?.. რამდენი ნანგრევი ციხე-კოშკ-დარბაზებ-ტაძრებია და რა არის მათზე თქმულობა? (ა. წერეთელი, 1961 გვ. 177).

მწერლის შემოქმედებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ისტორიულ თქმულებებს, რომლებიც ისტორიულ მოვლენებსა და პირებს შეეხება, მათ საარაკო თავგადასავალსა და პატრიოტულ მოქმედებას გვაცნობს, ომებსა და თავდასხმებს აღწერს. ზოგიერთი თქმულება გვაწვდის აგრეთვე არაერთ ტოპონიმიკურ ცნობას ისტორიული პირების მიერ დაარსებულ პუნქტებზე, სოფლებსა და ციხე-ქალაქებზე.

აკაკი ისტორიულ ნაწარმოებში „გორგასლანი“ იყენებს ვახტანგ გორგასალზე /V-VI სს./ შექმნილ თქმულებებსა ნაწარმოებს იწყებს ხალხური ლექსით „ვახტანგ მეფე ღმერთს უყვარდა“. გორგასალზე არსებული თქმულებების მიხედვით, აკაკი მეფეს ახასიათებს როგორც უძლეველს, რომელსაც ბადალი არ ჰყავდა ქვეყნად, ყველა მისი მორჩილი იყო, აღექსანდრე მკაცდონელსაც ტოლს არ უდებდა. ვახტანგ გორგასალი მტრის რისხვა იყო, თავისი ქვეყნის ერთ მტკაველ მიწასაც არავის უთმობდა.

როგორც ცნობილია, თქმულებაში ეს ფაქტი არ არის სინამდვილეს მოკლებული. მეფეს გამუდმებული ომები ჰქონდა მოძალადე გარეშე მტერთან, ხან სპარსელებთან და ხან ჩრდილოეთიდან მოთარეშე მომთაბარე ტომებთან. თქმულების დარად, აკაკი აღნიშნავს, რომ გორგასალმა დაამარცხა და მოკლა კიდევ ოსთ ბატონი ბაყათარი, სპარსთა მეფესაც სძლია და მისი ჯარი ინდოეთში გადარეკა, შემდეგ ბერძნებს შეუტია, პატრიარქი გადააგდო, ეკლესიას ავტოკეფალია დაუბრუნა და ლოცვა-წირვა კვლავ ქართულ ენაზე აღადგინა. აკაკის თქმით, ვახტანგ გორგასლის სტრატეგიულმა ნიჭმა, მისმა გარეშე თუ შინაურმა ბრძნულმა პოლიტიკამ ქვეყანა გააერთიანა და გააძლიერა.

ასეთივე აზრია გამოხატული აკაკის ლექსში „ვახტანგ გორგასლანს“, ხოლო ნაწყვეტში „გორგასლანი“ ვახტანგ მეფის პატრიოტობითა და სამშობლოსადმი თავგანწირვით აღფრთოვანებული პოეტი მოუხმობს მისებრ გმირებს, რომ აღდგნენ მამულის დასაცავად:

აკაკი წერეთელი ხალხურ თქმულებაში ეძებს გმირთა სახეებს, ჰეროიკულ სულს, რომელიც გენეტიკურად გადაეცემა თაობიდან თაობას; ხალხის მიერ შექმნილ ამ გმირულ სახეებს პოეტი თავისი დროის ახალგაზრდობას უსაბავს პატრიოტიზმისა და ქვეყნისათვის თავდადების უმაღლეს მაგალითად.

აკაკის მხატვრულ შემოქმედებაში არაერთხელ აისახა მეფეთ-მეფე თამარის სახე. შეიძლება თამამად ვთქვათ, რომ პირველი, ვინც თამარის სახე შექმნა თვით მეფის კარის მგოსნების, მებრძობების, ხალხური სიტყვიერებისა და შოთას უკვდავი „ვეფხისტყაოსნის“ შემდეგ, არის აკაკი.

ქართული საისტორიო სიტყვიერების არც ერთ ციკლს არა აქვს ისე დიდი გავრცელების არე, როგორც თამარ მეფეზე შექმნილ ნაწარმოებებს (ლექსები, სიმღერები, თქმულებები, გადმოცემები, ლეგენდები) და ეს ბუნებრივია. რადგან უძლიერესი ქართული ფეოდალური მონარქიის სიერცეში ოცდარვა წლის მანძილზე თამარ მეფეს ღირსეულად ებყრა ზელში ძლევაშოსილი, მსოფლიო პოლიტიკის ასპარეზზე გამოსული სახელმწიფოს სკიპტრა; ამან შორს გაუთქვა სახელი მსოფლიოში უპირველესი მეფე ქალის პოლიტიკურ გამჭრიახობას, მაღალგონიერებას, მორწმუნეობას, ზნეობრივ სისპეტაკეს, გარეგან მშვენიერებას.

როგორც მემისტორიენი და ხალხური გადმოცემანი გვამცნობს, თამარს ჰქონია მეტად მომხიბლავი გარეგნობა, საამო ხმა, ნაზი ქცევა ყოფილა სამართლიანი, ჰუმანური, ნამდვილი დემოკრატი.

სიბრძნითა და აუწერელი სილამაზით განთქმულ მეფე-ქალს, ბუნებრივია, ალბათ, ბევრიც ეტრფოდა.

ქართულ საისტორიო ზეპირსიტყვიერ ნაწარმოებთა თემატიკაში ძირითადია რუსთაველისა და თამარ მეფის ურთიერთობა, მათი უზადო სიყვარული. საგულისხმოა, რომ ხალხური სიტყვიერების ასეთ ცნობას ზოგი ისტორიკოსიც ეთანხმება. სამეცნიერო ლიტერატურაშიც არის მოსაზრება შოთას თამარისადმი

სამიჯნურო დამოკიდებულებაზე. მესხური თქმულებით, შოთას თამარის სიყვარულმა დააწერინა მსოფლიოში სახელგანთქმული ქმნილება "ვეფხისტყაოსანი". ამავე თქმულებით, თამარიც უთანაგრძნობდა შოთას. ამასვე იმეორებს აკაკი წერეთელი ლექსში: "რამ გამოიწვია ვეფხისტყაოსანი", რომელიც ასე იწყება:

შუქურ-ვარსკვლავის ქირიმე,

რა მოკიაფე რამ არი?

თურმე მის შუქზე რუსთაველს

წერილებს წერდა თამარი (ა. წერეთელი, 1954, გვ. 235).

ლექსში აკაკი ყურადღებას ამახვილებს თამარ-შუქურ-ვარსკვლავის, თამარის თვალისმომკრელი შუქით (შინაგანით და გარეგნულით) განათებულ ეპოქაზე, საქართველოს განთიადზე, რომელსაც მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე შენატროდა მგოსანი. აკაკი თვლის, რომ ურთიერთმიწერილი წერილების, მათი საზეო ტრფიალების შედეგად შეიქმნა "ვეფხისტყაოსანი", სადაც თამარი ნესტან-დარეჯანია, რუსთაველი ტარიელი და მათი მიჯნურობის ამბავია მოთხრობილი.

ორიოდე სიტყვა ვეფხისტყაოსანთან" აკაკის დამოკიდებულების შესახებ:

აკაკი უაღრესად აფასებდა შოთას ამ გენიალურ ქმნილებას. იგი ჯერ კიდევ 12 წლისაც არ ყოფილა, როდესაც "ვეფხისტყაოსანი" წაუკითხავს. იმ დღიდან მოყოლებული "ვეფხისტყაოსანი" პოეტის სათაყვანო, სამაგიდო წიგნად ქცეულა. ეს პოემა აკაკის მიაჩნდა დიდებულ და საკვირველ განძად, ერის სულიერ ზრახვათა გამომხატველ საბუთად, პოეტი გულწრფელად ფიქრობდა, რომ არ მოკედება ის ერი, ვინც წარმოშვა რუსთაველი, რომ წარსული ჩვენაც გვქონდა, თავდება თვით რუსთაველი".

შოთა რუსთაველის ამ გენიალური ქმნილების წარმოჩენა მგოსნის მიერ ქართველ ხალხში პატრიოტული სულისკვეთების გაღვივებას ემსახურებოდა.

აკაკი აღნიშნავს, რომ უმისოდ (იგულისხმება "ვეფხისტყაოსანი" - ნ.ნ.) დიდებული ოჯახი დიდებულად არ იწოდებოდა, რაც უნდა სიმდიდრით სავსე ყოფილიყო... ის მზითვეი მზითვად არ იხსენიებოდა, თუ რომ მზითვის სიაში პირველად "ვეფხისტყაოსანი" არ იქნებოდა მოხსენებულო... და მოყავს ორი მაგალითი: ა) თქმულება, რომ ამ რამდენიმე საუკუნის წინათ ერთმა გამოჩენილმა სახელგანთქმულმა რაინდმა - ჰველმა წერეთელმა თხოვა ქალი არგვეთის თავადს, მორკმულსა და სახელოვან კაცს.

აკაკის თქმით, სასიამოროს უარი უთქვამს, ციხე, მონასტერი, სასაფლაო და, რაც მთავარია, "ვეფხისტყაოსანი" არა გაქვსო. გულნატკენ სასიძოს შეუთვლია: "სანამ ჩემი მარჯვენა მაგრად მაქვს და გულ-მკერდი არ გამტეხია, მე სხვა ციხე არ შექირვებო, ჩემი წმინდა ტაძარი ჩემი გული და სინდისიაო: და რაც შეეხება სასაფლაოს, ყოველი კუთხე ჩემი სამშობლოსი... სადაც კი ჩემი მამულიშვილები წამებულან და მათი სისხლი დანთხეულაო, ყველგან სასურველი და იქნება ჩემი... რაც შეეხება "ვეფხისტყაოსანს", იმასაც უეჭველათ შევიძენო".

ბ) ერთ თავადს გაუთხოვებია ქალი, მზითვეში გაუტანებია "ვეფხისტყაოსანი", მაგრამ სიძეს უყანვე დაუბრუნებია მისთვის, ამ შემთხვევას ისე გაუკვირებია სიამარი, რომ საარაკოდ დაუწერია ქვაზე ამბავი ამ გვართ:

"ქალი მყვანდა ედემს ზრდილი, ოჭრო ხუჭუქთმოსანი,

გავათხოვე, მზითვათ მივეც ჩემი "ვეფხისტყაოსანი".

მაგრამ ისევ დამიბრუნა, თურმე იყო სვანოსანი“.

აკაკი დასძენს: ეს ორი მაგალითი სრულიად საკმარისია, რომ წარმოვიდგინოთ, თუ რა სათაყვანო ყოფილა ხალხისათვის “ვეფხისტყაოსანი“ (ა. წერეთელი, 1957, გვ. 49-50).

ისევ თამარ მეფეზე თქმულებას დავუბრუნდეთ:

ხალხური თქმულების მიხედვით, თამარს ჰქონია ოქროს ქოშები. მომხდურ მტერთან ბრძოლის დაწყების წინ ის ქოშებს გაიხდიდა, ეკლესიამონასტერში ილოცებდა და შემდეგ ფეხშიშველი, როგორც სამშობლოს მსხვერპლი, წინ მიუძღოდა ლაშქარს.

თამარის გარდაცვალების შემდეგ მეფის ქოშს გელათის მონასტერში დაუდევს ბინა. ზემოთქმულს აკაკი ადასტურებს უსათაურო ლექსში და თან დასძენს, რომ თამარის წმინდა ქოშთან ერთად გელათში, სადაც წმინდა ცრემლს ღვრიდა თამარი და ღმერთს შესთხოვდა მტერთან გამარჯვებას, დავანებული ყოფილა აგრეთვე თამარის პაპის, დიდი დავით აღმაშენებლის საცერე ბეჭედი; იმ დავითისა, რომლის მარჯვენამ დაიცვა საქრისტიანო, გააერთიანა და გააბრწყინა საქართველო.

პოეტის თქმით, ამ სიწმინდეებს ბარბაროსი მტერიც ვერ ეხებოდა, დღეს კი დაცემულსა და გადარჩულებულ ქართველს თამარის ქოშში, დავითის ბეჭედი და სხვა ღირსშესანიშნავი სიძველენი გაუტაცია. სასოწარკვეთილი პოეტი დასტირის ქართველთა მორალურ და სულიერ დეგრადაციას, თვალცრემლიანი მიმართავს ვახტანგ ორბელიანს, რომელიც ლექსებით ეამბორებოდა წმინდა ტაძარს - გელათს და ბედნიერად მიაჩნია ვახტანგი, რადგან მან თავისი თვალთ ვერ იხილა ეს ბოროტება და უღმერთობა“ (ა. წერეთელი, 1954, გვ. 111-112).

თუ როგორ იცავდა დავით აღმაშენებელი ქრისტიანულ სარწმუნოებას, აკაკი იხსენებს გადმოცემას:

დავით აღმაშენებლის დროს ერთი მცხეთელი ხახამი გამოვიდა რჭულის მოძღვრად და იწვევდა საკამათოდ ქრისტიანებს, მეფემ შემოიკრიბა ყოველი კუთხიდან სულიერი მამები, მაგრამ ებრაელმა ყველას მოუგო სიტყვა-პასუხში. დაღონდა მეფე. ამ დროს მოვიდა ვიღაც მწყემსი და უთხრა, მე შევებმებიო. ურია დათანხმდა და იკითხა: რა ენაზე უნდა მებაასოსო? რადგანაც მე სხვადასხვა ენები არ ვიცი, მუნჯურადაო! - მიუგო მწყემსმა. ურიამ ერთი თითი უჩვენა მწყემსს. მწყემსმა სამი შეტყუებულნი თითი დაანახა. ურიამ გაშალა ხელის გული და მიუშვირა ქრისტიანს. ქრისტიანმა მოკუმა მუშტი და მოუღირა ურიას. ურიამ თითი მოკაცვა. მწყემსმა უთხრა: - მიჯობნიაო! ურიაც დავთანხმა და გადგა განზე. ხალხმა ვერაფერი გაიგო. მოიხმო მეფემ ხახამი და შეეკითხა: — რა გითხრა იმ მწყემსმა ისეთი, რომ თავი დამარცხებულად იგრძენიო? მოახსენა ურიამ: მე რომ ერთი თითი ვუჩვენე, ეს იმას ნიშნავდა, რომ ერთ არს ღმერთი მეთქი. იმან სამი თითი მიჩვენა, სამებით არისო. მე რომ ხელის გული გავშალე, ვანიშნე, ჯვარზე აცვეს-მეთქი. იმან რომ მუჭი მაჩვენა, მიპასუხა: მაგრამ მაინც ქვეყნიერება ხელით უჭირავსო! შემდეგ მეფემ მწყემსიც გამოკითხა. მწყემსმა მიუგო: დამცინა, თითი დამანახვა, ჩემი თითივით შიშველი ხარო. მე სამი თითი გავიკეთე პირჯვრის გამოსასახავად, ღმერთი მოწყალეა-მეთქი, იმან იწყინა და ხელის გული მაჩვენა, სილას გაგარტყამო, მეც გული მომივიდა და მუშტი მოვუღირე... იმას შეეშინდა და მოშორდაო. გაეცინა დავით აღმაშენებელს და თქვა: “დიდ ხარ შენ, უფალო და საკვირველ არიან საქმენი შენნიო“.

მწყემსს გოლიათს მოაკვლევინებ და მუნჯს მეტყველზე ძლევამოსილს ჰყოფო" (ა. წერეთელი, 1961, გვ. 180-181).

ამ გადმოცემის ჩართვით აკაკი წერეთელი დაუპირისპირდა თედორე გამცემლიძეს, რომელიც სკოლაში მუნჯური მეთოდის დანერგვის მომხრე იყო.

აკაკის იდეალი იყო დავით აღმაშენებელი და თამარ მეფე. ისტორიული ცნობების გარდა, მან კარგად იცოდა მათზე თქმულება-გადმოცემანი (ბევრი მათგანი კიდევ დაბეჭდა თავის თვიურ კრებულში).

იუმორისტულ ნაწარმოებში "სიკვდილი" დავით აღმაშენებლისა და თამარ მეფის დიალოგში ირკვევა აკაკის შეხედულება ამ ორ დიდ პიროვნებაზე, როდესაც დ. აღმაშენებელი ეუბნება თამარს: "შე როგორც მამასახლისს, საუზრე გარედან შემიკრებია და ოჯახში შემომიტანია; შენ, როგორც ქვეყნის შესაფერ დიასახლისს, მიგიღია, შეგინახავს, მოგივლია და სწორი თადარიგი მიგიცია. შენ უჩემოდ და მე უშენოდ თითო, სრული არ ვიქნებით, ნახევარ-ნახევარი დავრჩებოდით, ისეთივე პირველობა შეგფერის მეფეთა შორის, როგორც მე".

მეფეთა დიალოგში კარგად ჩანს, თუ როგორ ზრუნავდნენ ისინი ქვეყნის ეკონომიკურად, პოლიტიკურად და სულიერად აყვავება-აღორძინებისათვის. დავითს და თამარს მეფის ტიტული, ტახტი და სკიპტრა მხოლოდ და მხოლოდ ძალაუფლების ხელში ჩასაგდებად და პირადი ინტერესების გამოსაყენებლად კი არ უნდოდათ, არამედ სამშობლო-ქვეყნის ძლიერების განმტკიცებისათვის.

აი ასეთი ქვეყნისთვის გულშემატკივარი და თავდადებული პიროვნებების მოლოდინშია აკაკი. მხოლოდ ასეთებს ძალუძთ იხსნან მისი სამშობლო ეროვნული და სოციალური ჩაგვრის უღლისაგან. აკაკის სურვილი იყო, რომ ამ უაღრესად საპასუხისმგებლო ეროვნულ საქმეში ყველა ქართველი ჩაბმულიყო, თორემ დატყვევებულ და ზნეობრივად დაცემულ ქვეყანას მარტო ვერც ძლევამოსილი დავით აღმაშენებელი უშველიდა და ვერც ღვთისმოსავი თამარ მეფე, თუ არ მოხდებოდა ერის კონსოლიდაცია. ქართველი ხალხის გაერთიანება კი, რა თქმა უნდა, პოლიტიკური და სტრატეგიული ნიჭით დაჯილდოებულ, ერის გამორჩეულ შვილს (შვილებს) უნდა მოეხდინა, რომელნიც წინ წარუძღვებოდნენ გამოღვიძებულ ხალხს და საბოლოოდ გაიმარჯვებდნენ კიდევ.

ღვთის რჩეული დავითისა და თამარის სახე სწორედ ამ მიზნით გაიღვივებს აკაკის ლექსში "საქართველოს დღევანდელი სახე", სადაც წინა პლანზე წამოწეულია გმირისა და ერის ურთიერთობის საკითხი.

აკაკი მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე მუდამ ზემოთ მოხსენიებულ გმირების ძიებაშია და რაკი აწმყოში არ ეგულება, წარსულის აჩრდილებს მოუხმობს. შემთხვევითი არ არის, რომ იგი "გორგასლანში" წუხს არა თუ თამარის, არამედ მისი დაკარგული საფლავის გამოც, იმ თამარისა, რომელსაც ანდერძი ვახტანგ გორგასალმა დაუდო და ეს ანდერძი მან ბრწყინვალედ შეასრულა. თავისი მეფობის მანძილზე სიკეთის თესვით, მტრის მოგერიებითა და სარწმუნეობის სიმტკიცით ქვეყანა აყვავების ზენიტში აიყვანა. ღღეს კი ამბობს ღრმა გულისტკივილით პოეტმა:

ის საფლავიც დაკარგულია!

ვერ მიგვიგნია წმინდა სამარე

და მასთან ერთად ხმალი და ჭვარი

საქართველოზე სხივმომფინარე (ა. წერეთელი, 1950, გვ. 282).

ზეპირსიტყვიერებაში მრავალი თქმულება არსებობს თამარ მეფის საფლავის შესახებ (ბევრი მათგანი ალბათ მგოსანსაც მოუხმენია).

ერთი თქმულების მიხედვით, ღირსშესანიშნავი მეფის დაკრძალვის დღეს რჩეულ ვაჟეცებს მეფის რეზიდენციიდან 9 ოქროს კუბო (ზოგი თქმულებით 3) გაუტანიათ სხვადასხვა მიმართულებით. როდესაც თამარის ნეშტი წმინდა მიწისათვის მიუბარებიათ, გასაიდუმლოების მიზნით, რომ არავის სცოდნოდა დაკრძალული მეფის ადგილსამყოფელი, ჭაბუკებს ხმლით ერთმანეთი დაუხოცავთ, ბოლოს, ცოცხლად დარჩენილ ერთ მათგანს, რომ არაფერი წამოსცდენოდა, თვითმკვლელობით დაუსრულებია სიცოცხლე. ამიტომაც დღემდის არავინ იცის, თუ სად, საქართველოს რომელ კუთხეში განისვენებს მეფეთა-მეფე თამარი.

მთქმელები თითქოს ეჯიბრებიან ერთმანეთს თამარ მეფის საფლავის ადგილისათვის. თითოეული მათგანი თამარის საფლავს თავის კუთხეში აჩვენებს. ისევე როგორც აკაკი, ისინიც გამოხატავენ განსაკუთრებულ სიყვარულსა და თაყვანისცემას ქართველი ხალხის საამაყო შვილისადმი, ეროვნული გმირისადმი.

ამრიგად, აკაკი წერეთლის მიზანია, თავის უკვდავ ქმნილებებში ჩვენს სწორუბოვარ მეფეებზე თქმულება-გადმოცემების ჩართვით, მათ სასახელო საქმეებზე მინიშნებით გაუღვიძოს თანამედროვეთ ეროვნულ-პატრიოტული იდეები, რაც უცილობელი პირობა იყო საქართველოს განთავისუფლებისათვის.

ლიტერატურა

ს. ჭილაია, 1940 - ს. ჭილაია, აკაკის პროზა: აკაკი წერეთელი, საიუბილეო კრებული, თბ., 1940.

ნ. შამანაძე, 1975 - ნ. შამანაძე, ხალხური პროზის ენარები, თბ., 1975.

ა. წერეთელი, 1954 - ა. წერეთელი, საქართველოს დღევანდელი სახე: ტ. 2, თბ., 1954.

ა. წერეთელი, 1954 - ა. წერეთელი, რამ გამოიწვია ვეფხისტყაოსანი: ტ. 3, თბ., 1954.

ა. წერეთელი, 1956 - ა. წერეთელი, გორგასლანი: ტ. 5, თბ., 1956.

ა. წერეთელი, 1957 - ა. წერეთელი, ვეფხისტყაოსნის ტიპები, ხასიათი: თხზულებათა სრული კრებული 7 ტომად, ტ. 6, თბ., 1957.

ა. წერეთელი, 1961 - ა. წერეთელი, როგორ უნდა შევკრიბოთ ზეპირგადმონაცემები? თხზულებათა სრული კრებული 15 ტომად, ტ. 11, თბ., 1961.

ა. წერეთელი, 1961 - ა. წერეთელი, მუნჯური მეთოდი: ტ. 14, თბ., 1961

НОРА НИКОЛАДЗЕ**ПРЕДАНИЯ-СКАЗАНИЯ В ТВОРЧЕСТВЕ
АКАКИЯ ЦЕРТЕЛИ**

Акакий Церетели – величайший мастер не только поэзии, но и прозы. В этом отношении он – особое явление в нашей литературе.

Проза Акакия, как и поэзия, берет начало от народной речи, бессмертного словесного творчества. Акакий Церетели мастерски использует народные мотивы, темы и образы.

В бессмертные творения писателя (и в поэзии, и в прозе) щедро вплетены прозаические жанры фольклора: предания-сказания, мифы, сказки, легенды.

Каждому фольклорному жанру в его творчестве приходится выполнять определенную функцию в разрезе той общей цели, которой Акакий Церетели самоотверженно служил на протяжении всей своей жизни. Это была задача поднять культурный и моральный уровень грузинского народа, освободить его от социального и национального гнета. Это был основной вопрос творчества А.Церетели, его первейшая и кардинальная тема.

Для подтверждения вышесказанного рассмотрим идейно-политические убеждения поэта, выраженные в вставленных в его творчество фольклорных жанрах. Остановимся на преданиях-сказаниях.

Значительное место в творчестве писателя занимают исторические предания, посвященные историческим событиям и лицам, повествующие об их славных приключениях и патриотических деяниях. Некоторые предания-сказания дают нам также немало топонимических справок об основанных историческими лицами населенных пунктах, селах и городах-крепостях.

В своих исторических произведениях А.Церетели использует предания, созданные о раннефеодальном царе Картли Вахтанге Горгасали (V – VI вв.). Он характеризует царя Вахтанга как всемогущего государя, не имеющего себе равного на свете. Поэт отмечает, что Горгасали нанес поражение правителю Осетии Бакатари, одолел и царя персов, затем выступил против греков, сбросил патриарха, вернул церкви самостоятельность и восстановил молитвы и службы в церквях на грузинском языке. А.Церетели, восхищенный патриотизмом и самоотверженностью Вахтанга Горгасали, призывает подобных ему грузинских героев встать на защиту родины.

Идеалами Акакия были Давид Агмашенебели и царица Тамар. Кроме исторических справок, он хорошо знал о них множество преданий-сказаний; некоторые из них он даже включает в свои произведения. Например: предание о гуфельке царицы Тамар и кольце Давида Агмашенебели, о защите и укреплении Давидом Агмашенебели христианской веры, об утерянной могиле Тамар, о Тамар и Руставели и др.

Целью Акакия Церетели являлось посредством показа славных деяний бессмертных грузинских царей пробудить в своих современниках национально-патриотические идеи, что было необходимо для освобождения Грузии. 1.